

POZYTYWIZM

Polska: 1864 (kęska p. Styczniowego) - 1890r.

Europa: 1850 - 1880 (nazwa epoki w Eu: realizm i naturalizm)

Główne hasła:

- **Praca organiczna** - działanie na rzecz całego społeczeństwa; społeczeństwo jako jeden organizm
- **Praca u podstaw** - pomoc ludziom z nizin społecznych w procesie adaptacji do kapitalistycznych form aktywności
- **Emancypacja kobiet**
- **Asymilacja Żydów**
- **Scjentyzm** - zaufanie do nauki opartej na rozumie i doświadczeniu

Główne nurty:

1. Realizm - nurt dążący do **maksymalnego odwzorowania rzeczywistości** zgodnej z prawdą; kierunek w sztuce pozytywistycznej charakteryzujący się:

- występowaniem wielu wątków i epizodów
- wszechwiedzący narrator; zdystansowany do opisywanej rzeczywistości; zachowuje obiektywizm, ale ma prawo do oceny bohatera i świata według ogólnie przyjętych norm społecznych
- dorbiazgowy, szczegółowy opis
- **autentyzm**
- indywidualizacja języka bohatera w zależności od jego przynależności do danej grupy społecznej
- przedstawienie rzeczywistości na zasadzie **zwierciadła**

2. Naturalizm - kierunek w literaturze i sztuce epoki pozytywizmu, którego głównym założeniem było **wierne rejestrowanie zjawisk życia, również w jego drastycznych przejawach**. Wyróżnia go:

- **postawa scjencyjna** w ukazaniu świata i bohatera
- narrator to badacz rzeczywistości
- **tekst nie jest podporządkowany żadnym wartościom moralnym czy politycznym**
- bohater najczęściej należy do **nizin społecznych**
- w kreacji bohatera położony jest nacisk na aspekt biologiczny; nawet psychika postaci podporządkowana jest prawom biologii i fizjologii - czyli walki o byt: instynkt, popędy, determinacja środowiskowa
- indywidualizacja języka bohaterów (**gwara, wulgaryzmy, kolokwializmy**)
- **opis cechuje drastyczność, brutalność, estetyka turpizmu**
- temat często **łamie społeczne tabu**
- fabuła zbudowana z epizodów

Filozofia pozytywizmu

Auguste Comte:

- **francuski** myśliciel
- autor dzieła "**Kurs filozofii pozytywnej**" (Stąd się wzięła nazwa epoki!)
- propagował filozofię pozytywną, czyli opartą na tym, co naukowe i naturalne
- rzeczywistość należy poznawać tylko metodą scjencyzną
- **filozofia ma być użyteczna** (użyteczna), służyć poprawie życia społecznego; dodatkowo ma być praktyczna, a nie ograniczać się tylko do krytyki;
- badacza i filozofa ma cechować nastawienie socjologiczne - skupiać się na jednostce jako części społeczeństwa
- wyróżnił 3 stadia rozwoju ludzkości:
 - **faza teologiczna** (odpowiada myśleniu religijnemu)
 - **faza metafizyczna** (odpowiada metafizycznej spekulacji)
 - **faza pozytywna** (oparta na wiedzy naukowej)

Pierwsze dwie fazy żywią się złudzeniami i urojeniami. Dopiero w 3 fazie ludzie osiągają umysłową dojrzałość.

John Mill:

- **angielski** myśliciel; autor dzieła "**Utylitaryzm**"
- propagator wiedzy opartej na dedukcji, empiryzmie, rzetelnej wiedzy
- nauka ma prowadzić do wyjaśniania związków, określania przyczyn i związków
- **propagator utilitaryzmu** - wszystkie dzieła i działania ludzkie powinna cechować **społeczna użyteczność** (w tym sztuka, literatura, prasa)
- etyczne jest wszystko, co prowadzi do dobra powszechnego ludzkości
- społeczeństwo ma także obowiązki wobec jednostki:
 - musi stwarzać warunki do jej rozwoju, wykształcenia, działania
 - koncepcję użyteczną Milla wyróżnia **eudajmonizm** - przekonanie o zespoleniu dążeń jednostki z dążeniami ogółu, które mają te same pragnienia i cele
- **propagator liberalizmu** - przekonanie, że **wolność jednostki jest najwyższą wartością**; człowiek nieskrępowany przymusem politycznym, czy innym naciskiem zewnętrznym może przyczyniać się do postępu, we wszelkich sferach życia zbiorowego;

Hipolit Taine:

- **francuski** myśliciel
- twórca **determinizmu** (teorii środowiskowej), w której wyróżnił 3 czynniki kształtujące osobowość człowieka:
 - **rasa** (cechy dziedziczne)
 - **moment historyczny** (czas w którym się urodziliśmy, żyjemy)
 - **środowisko** (ludzie wśród których dorastamy, dojrzewamy, warunki)

Na pierwsze 2 czynniki nie mamy wpływu, dlatego **należy całą uwagę i pracę skupić na środowisku.**

Karol Darwin:

- **angielski** uczonek
- autor prac "O powstaniu gatunków" oraz "O pochodzeniu człowieka"
- jego koncepcję określa się mianem **darwinizmu**: teorii doboru naturalnego i doboru płciowego; na ich podstawie zbudowano teorię ewolucjonizmu, którą rozpowszechnił Herbert Spencer.

Herbert Spencer:

- **angielski** myśliciel, określany **ojcem socjologii**
- twórca i propagator ewolucjonizmu
- **twórca organicyzmu** - społeczeństwo życie i funkcjonuje jak natura; podlega tym samym prawom biologicznym; ewolucja ma charakter progresywny, postępowy, dąży do doskonałości; **społeczeństwo jest jak jeden organizm biologiczny** - każda grupa społeczna to jeden organ; grupy społeczne powinny się uzupełniać i współdziałać, gdyż każde nieporozumienie przynosi wewnętrzne destrukcje
- propagował **etykę naturalistyczną**; opozycyjną wobec etyki chrześcijańskiej, czyli **dobre i moralne jest to czego wymaga od nas życie**; zło jest występkiem wobec natury; **obowiązują reguły walki o byt**, co doprowadza do naturalnej selekcji - przetrwają gatunki silniejsze
- Spencer to **Agnostyk**

Agnostycyzm (z grec. **nieznany**) - prąd filozoficzny zakładający niemożność poznania obiektywnej rzeczywistości; odrzuca rozważania metafizyczne, bo nie można ich potwierdzić badaniami; o Bogu zatem nie można nic pewnego powiedzieć; istnienia **Stwórcy nie można potwierdzić, ani kategorycznie wykluczyć**. Śladem Jego obecności jest Kościół - instytucja bardzo ważna, gdyż pełni funkcję strażnika porządku.

Malarstwo:

Józef Chełmoński - wybitny reprezentant realizmu w malarstwie polskim w drugiej połowie XIXw. **Cechy jego malarstwa:**

- niezwykle realistyczne obrazy
- malował sceny z życia prostych ludzi
- ukazywał codzienność i mentalność mieszkańców polskiej wsi
- sceny rodzajowe lub pejzaże zabarwione nutą nostalgii

Przykłady prac:

- "Czwórka" (1881)
- "Babie lato" (1875)
- "Bociany" (1900)

